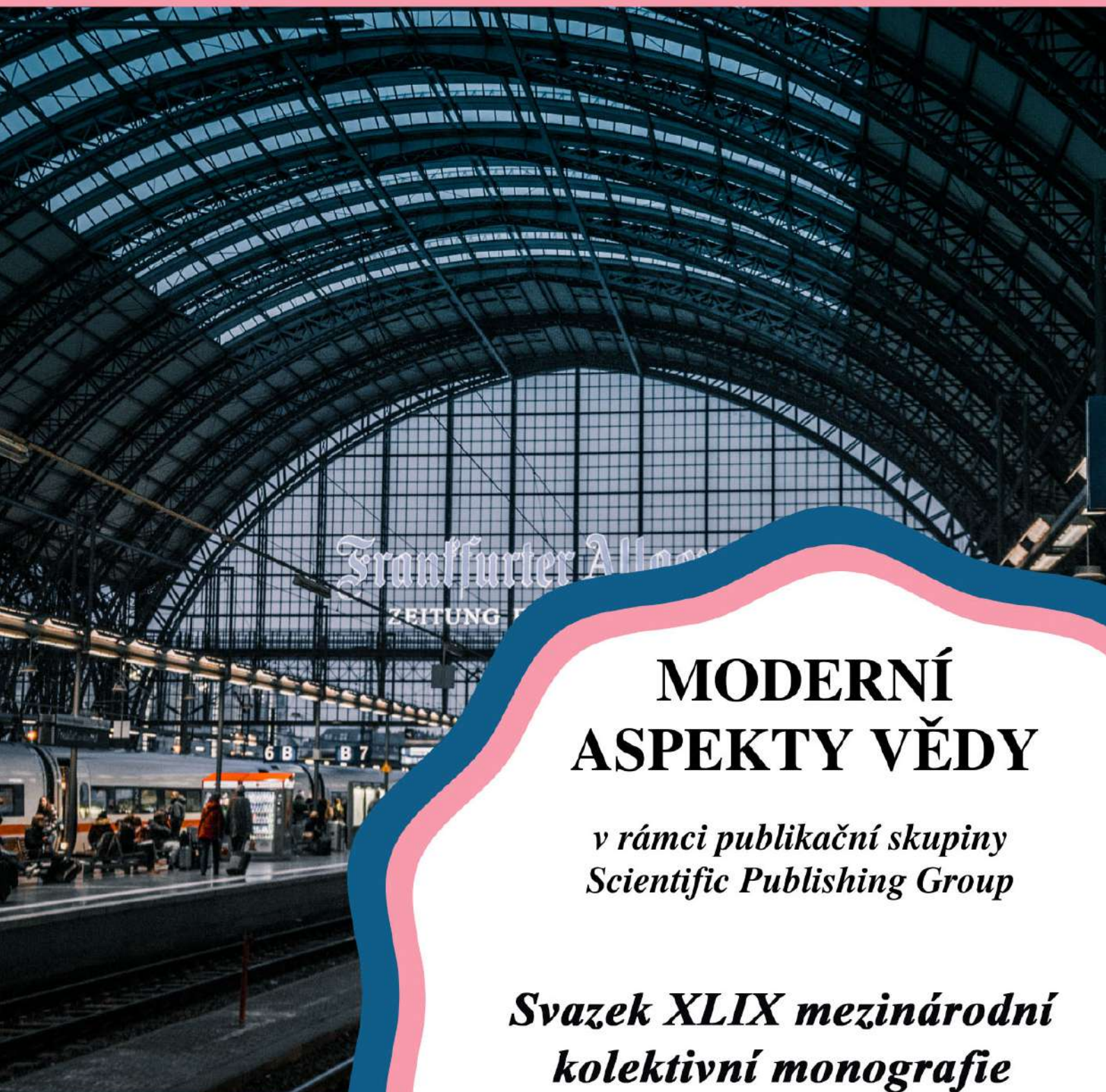




Наукові перспективи
Видавнича група



MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

*v rámci publikační skupiny
Scientific Publishing Group*

*Svazek XLIX mezinárodní
kolektivní monografie*



Česká republika
2024



Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o. (Česká republika)
Středoevropský vzdělávací institut (Bratislava, Slovensko)
Národní institut pro ekonomický výzkum (Batumi, Gruzie)
Al-Farabi Kazakh National University (Kazachstán)
Institut filozofie a sociologie Ázerbájdžánu Národní akademie věd
(Baku, Ázerbájdžán)
Institut vzdělávání Ázerbájdžánské republiky (Baku, Ázerbájdžán)
Batumi School of Navigation (Batumi, Gruzie)
Regionální akademie managementu (Kazachstán)
Veřejná vědecká organizace „Celokrajinské shromáždění lékařů ve veřejné
správě“ (Kyjev, Ukrajina)
Nevládní organizace „Sdružení vědců Ukrajiny“ (Kyjev, Ukrajina)
Univerzita nových technologií (Kyjev, Ukrajina)
Mezinárodní poradenská společnost "Sidcon" (Kyjev, Ukrajina)
Evropské lyceum "Vědecké perspektivy" (Kyjev, Ukrajina)

v rámci publikační skupiny Publishing Group „ Vědecká perspektiva “

MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

Svazek XLIX mezinárodní kolektivní monografie

Česká republika
2024

International Economic Institute s.r.o. (Czech Republic)
Central European Education Institute (Bratislava, Slovakia)
National Institute for Economic Research (Batumi, Georgia)
Al-Farabi Kazakh National University (Kazakhstan)
*Institute of Philosophy and Sociology of Azerbaijan National Academy of
Sciences (Baku, Azerbaijan)*
Institute of Education of the Republic of Azerbaijan (Baku, Azerbaijan)
Batumi Navigation Teaching University (Batumi, Georgia)
Regional Academy of Management (Kazakhstan)
*Public Scientific Organization "Ukrainian Assembly of Doctors of Sciences in
Public Administration" (Kyiv, Ukraine)*
*Public Organization Organization "Association of Scientists of Ukraine"
(Kyiv, Ukraine)*
University of New Technologies (Kyiv, Ukraine)
International Consulting company "Sidcon" (Kyiv, Ukraine)
European Lyceum "Scientific Perspectives" (Kyiv, Ukraine)

within the Publishing Group "Scientific Perspectives"

MODERN ASPECTS OF SCIENCE

49-th volume of the international collective monograph

Czech Republic
2024

<https://doi.org/10.52058/49-2024>

UDC 001.32: 1/3] (477) (02)

C91

Vydavatel:

Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o.
se sídlem V Lázních 688, Jesenice 252 42
IČO 03562671 Česká republika
Zveřejněno rozhodnutím akademické rady

Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o. (Zápis č. 156/2024 ze dne 8. listopad 2024)



Monografie jsou indexovány v mezinárodním vyhledávači Google Scholar

Recenzenti:

Karel Nedbálek - doktor práv, profesor v oboru právo (Zlín, Česká republika)

Markéta Pavlova - ředitel, Mezinárodní Ekonomický Institut (Praha, Česká republika)

Iryna Zhukova - kandidátka na vědu ve veřejné správě, docentka (Kyjev, Ukrajina)

Yevhen Romanenko - doktor věd ve veřejné správě, profesor, ctěný právník Ukrajiny (Kyjev, Ukrajina)

Humeir Huseyn Akhmedov - doctor of pedagogical sciences, professor (Baku, Azerbaijan);

Oleksandr Datsiy - doktor ekonomie, profesor, čestný pracovník školství na Ukrajině (Kyjev, Ukrajina)

Jurij Kijkov - doktor informatiky, dr.h.c. v oblasti rozvoje vzdělávání (Teplice, Česká republika)

Vladimír Bačišín - docent ekonomie (Bratislava, Slovensko)

Peter Ošváth - docent práva (Bratislava, Slovensko)

Oleksandr Nepomnyashy - doktor věd ve veřejné správě, kandidát ekonomických věd, profesor, řádný člen Vysoké školy stavební Ukrajiny (Kyjev, Ukrajina)

Dina Dashevská - geolog, geochemik Praha, Česká republika (Jeruzalém, Izrael)

Tým autorů

C91 Moderní aspekty vědy: XLIX. Díl mezinárodní kolektivní monografie / Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o.. Česká republika: Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o., 2024. str. 611

Svazek XLIX mezinárodní kolektivní monografie obsahuje publikace o: utváření a rozvoji teorie a historie veřejné správy; formování regionální správy a místní samosprávy; provádění ústavního a mezinárodního práva; finance, bankovníctví a pojišťovnictví; duševní rozvoj osobnosti; rysy lexikálních výrazových prostředků imperativní sémantiky atd.

Materiály jsou předkládány v autorském vydání. Autoři odpovídají za obsah a pravopis materiálů.



OBSAH

PŘEDMLUVA

ODDÍL 1. VEŘEJNÁ SPRÁVA

§1.1 СТРАТЕГІЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ ПЕНСІЙНОЇ РЕФОРМИ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ (Романенко Є.О., Центральний науково-дослідний інститут Збройних Сил України, Гурковський В.І., Центральний науково-дослідний інститут Збройних Сил України)..... 10

§1.2 КОМПЛЕКСНИЙ АНАЛІЗ ВЗАЄМОДІЇ АКТИВІСТСЬКИХ ГРУП З ДЕРЖАВНИМИ СТРУКТУРАМИ (Скаржинець А.В., Національний університет оборони України, Лапаєв Ю.О., Збройні Сили України)..... 21

§1.3 ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ ТРУДОВИМИ РЕСУРСАМИ ПУБЛІЧНОЇ СФЕРИ: ТЕОРЕТИЧНА КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ (Шишпанова Н.О., Миколаївський національний аграрний університет)..... 37

ODDÍL 2. EKONOMIKA A ŘÍZENÍ PODNIKU

§2.1 MANAGEMENT OF THE PROPERTIES OF ENTERPRISES AS A TOOL FOR REALIZING THEIR ECONOMIC DEVELOPMENT POTENTIAL (Yemelyanov O.Yu., Lviv Polytechnic National University)..... 50

§2.2 ЕВОЛЮЦІЯ ЛЮДСЬКИХ РЕСУРСІВ: ВІД ЗАРОДЖЕННЯ ДО ГІБРИДНОГО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ (Піменов С.А., Вища Школа Безпеки та Економіки)..... 61

§2.3 МІСІЯ, ВІЗІЯ, МЕТА ТА ЗАВДАННЯ АДАПТИВНИХ МЕХАНІЗМІВ У СИСТЕМАХ УПРАВЛІННЯ Е-БІЗНЕСОМ (Русин-Гриник Р.Р., Національний університет «Львівська політехніка»)..... 71

ODDÍL 3. PEDAGOGIKA, VÝCHOVA, FILOZOFIE, FILOLOGIE

§3.1 THE SCIENTIFIC AND RESEARCH WORK OF THE STUDENTS IS DIRECTED TO THE STUDY OF THE VITAMIN CHEMICAL COMPOSITION OF THE SEEDING RUCOLA GRASS (Diuzhykova T., Bohdan Khmelnytskyi Melitopol State Pedagogical University, Chetvertak T., Bohdan Khmelnytskyi Melitopol State Pedagogical University, Kulyk I., Bohdan Khmelnytskyi Melitopol State Pedagogical University)..... 87



- §3.2 *FRAGMENTATION OF PERCEPTION. ESSENCE AND CONDITIONS OF OCCURRENCE* (**Emelyanova T.V.**, Kharkiv National Automobile and Highway University, **Yarkho T.O.**, Kharkiv National Automobile and Highway University, **Legeyda A.V.**, V. N. Karazin Kharkiv National University, **Legeyda D.V.**, Newcastle University).....96
- §3.3 *VAMPIRE LITERATURE OF THE 21ST CENTURY: CRAFTING SUSPENSE IN A CONTEMPORARY GOTHIC GENRE* (**Onyshchuk I.Yu.**, Odesa I.I. Mechnikov National University).....105
- §3.4 *CONCEPTUAL FOUNDATIONS OF TRAINING FUTURE OFFICERS OF COMMUNICATIONS UNITS FOR MANAGERIAL ACTIVITY IN HIGHER MILITARY EDUCATIONAL INSTITUTIONS* (**Pavlenko O.**, Military institute of Telecommunications and Informatization in the name of Heroes Krut).....115
- §3.5 *PROSPECTS OF USING CULTURAL-HISTORICAL AND MULTICULTURAL APPROACHES FOR THE FORMATION OF CULTURAL COMPETENCE IN FOREIGN LITERATURE LESSONS IN SECONDARY SCHOOL* (**Tychinina A.**, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, **Hurhish A.**, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University).....125
- § 3.6 *СКЛАДНІ БЕЗСПОЛУЧНИКОВІ РЕЧЕННЯ В СУЧАСНІЙ НАУКОВІЙ ПАРАДИГМІ: СЕМАНТИКА, СТРУКТУРА, ФУНКЦІЇ* (**Бабій І.М.**, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, **Лушпинська Л.П.**, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка)137
- §3.7 *СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА ФІТОПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ* (**Ключевич М.М.**, Державний університет «Житомирська політехніка», **Вигера С.М.**, Державний університет «Житомирська політехніка», **Ковальчук Р.Л.**, Good Food Institute Ukraine (Інститут Доброї Їжі Україна).....147
- §3.8 *ДІАГНОСТУВАННЯ КОГНІТИВНОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО МИСТЕЦЬКО-ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ* (**Красовська О.О.**, Приватний вищий навчальний заклад «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука»).....157
- §3.9 *ВИКОРИСТАННЯ МЕДІА ЯК ЗАСОБУ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ В ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ* (**Пономаренко Т.О.**, Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, **Кондратець І.В.**, Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, **Кузіна О.Т.**, Київський столичний університет імені Бориса Грінченка).....170



§3.6 СКЛАДНІ БЕЗСПОЛУЧНИКОВІ РЕЧЕННЯ В СУЧАСНІЙ НАУКОВІЙ ПАРАДИГМІ: СЕМАНТИКА, СТРУКТУРА, ФУНКЦІЇ (Бабій І.М., Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Лушпинська Л.П., Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка)

Вступ. В останні десятиріччя посилюється науковий інтерес до вивчення синтаксису, зокрема синтаксичних явищ, реченнєвих структур, їх функціонування в мовленні. Протягом тривалої історії дослідження синтаксису в сучасній лінгвістиці сформувалися різні підходи до розгляду синтаксичних конструкцій, їх класифікацій, зокрема, виділилися різні погляди на складні безсполучникові речення, які будуть предметом нашого аналізу. Ці речення досліджували такі науковці, як: І.Р. Вихованець, С.І. Дорошенко, І.І. Слинко, Н.В. Гуйванюк, М.Ф. Кобилянська, К.Ф. Шульжук, П.С. Дудик, Л.В. Прокопчук, С.П. Бевзенко, Л.П. Литвин, Г.В. Семеренко та ін.

Мета нашої розвідки – проаналізувати структурно-семантичні особливості складних безсполучникових речень, з'ясувати їхні функції в мовленні та описати специфіку цих реченнєвих структур. Необхідно розв'язати такі завдання: з'ясувати статус складних безсполучникових речень у сучасній лінгвістиці; проаналізувати їх класифікації; описати структурно-семантичні параметри цих конструкцій; простежити вживання та функціонування складних безсполучникових речень у художньому мовленні.

Матеріалом для дослідження послужать поетичні і прозові твори відомих українських письменників: Т. Шевченка, М. Матіос, П. Тичини, Г. Пагутяк, С. Жадана, Г. Вдовиченко, Любка Дереша та ін.

Виклад основного матеріалу. Складні безсполучникові речення – це «речення, частини яких об'єднуються в єдине структурно-семантичне ціле



MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

Svazek XLIX mezinárodní kolektivní monografie

інтонаційно, без допомоги сполучників і сполучних слів» [1, С. 343]. Основним засобом поєднання предикативних частин є інтонація. Виділяють чотири її види: перелічувальну, протиставну, зумовленості, пояснювальну. Водночас інтонація «нерідко супроводжується також іншими засобами, зокрема співвідношенням видо-часових форм дієслів-присудків, семантичним зв'язком і порядком розташування предикативних частин, хоча для деяких різновидів цих утворень він і не має синтаксичного значення, паралелізмом синтаксичної структури поєднаних частин, а також деякими лексико-граматичними засобами, зокрема, спільними для предикативних частин членами, що їх об'єднують, співвідносними вказівними і пояснювальними словами» [2, С. 220].

Залежно від того, скільки частин містить складне безсполучникове речення, речення поділяють на елементарні (якщо дві частини) і неелементарні (якщо три і більше частин).

Складні безсполучникові речення розпочали вивчати з XVIII ст., тому за тривалий час дослідження цих конструкцій сформувалися різні погляди на їх статус. Одним із таких поглядів є розуміння складних безсполучникових речень як варіантів сполучникових (складносурядних і складнопідрядних). Так, І.Р. Вихованець, враховуючи синтаксичний зв'язок, складні безсполучникові речення поділяв на складносурядні, складнопідрядні і складні речення з недиференційованим синтаксичним зв'язком [3]. На думку ж дослідників П.С. Дудика і Л.В. Прокопчук, у складних безсполучникових реченнях «немає формального словесного (за допомогою сполучників чи сполучних слів) вираження ні сурядності, ні підрядності між предикативними частинами, тому поділ їх на складносурядні і складнопідрядні неможливий» [4, С. 295].

І.І. Слинько, Н.В. Гуйванюк, М.Ф. Кобилянська у праці «Синтаксис сучасної української мови: Проблемні питання» (1994 р.) [5] складні



безсполучникові речення називають «комунікатами», котрі не мають граматичних ознак складного речення. Автори зазначають, що «складні безсполучникові конструкції виражають відношення, «аналогічні або близькі до сполучникових». Проте для передачі цих відношень у них використовуються, як правило, семантичні чи комунікативні засоби, а не граматичні. Тому більшість складних безсполучникових конструкцій не має граматичних моделей і парадигм. У зв'язку з цим є підстави назвати їх складними безсполучниковими комунікатами. Ті ж складні безсполучникові конструкції, що співвідносні з сполучниковими реченнями, становлять міжрівневі безсполучникові деривати. Вони будуються за певними семантико-комунікативними моделями» [5, С. 421].

В українській лінгвістиці ґрунтовно дослідив складні безсполучникові речення С.І. Дорошенко. Такими конструкціями він вважав «синтаксичні одиниці, які характеризуються специфічним змістом і своєрідним стилістичним забарвленням порівняно з різними виявами сполучникових складних речень – складносурядних і складнопідрядних» [6].

У сучасному синтаксисі утрадиційнився погляд на безсполучникові конструкції як на самостійний структурно-семантичний тип складних речень – «складні безсполучникові речення», а також домінує їх поділ на 2 види: 1) речення з однорідними (однотипними, однофункціональними) частинами; 2) речення з неоднорідними (різнотипними, різнофункціональними) частинами.

К.Ф. Шульжук з огляду на смислові відношення складні безсполучникові речення поділяє на 2 групи: «речення з однорідними частинами (частини є незалежними, семантично скоординованими, співвідносяться із сурядними частинами складносурядних речень) і речення з неоднорідними частинами (частини залежні, семантично неоднорідні, співвідносяться з головною і підрядною частинами складнопідрядних



MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

Svazek XLIX mezinárodní kolektivní monografie

речень)» [1, С. 346]. Безсполучникові речення, які співвідносяться зі сполучниковими реченнями, можна легко перетворити на сполучникові; відповідно, речення з однорідними частинами можна переробити на складносурядні речення, додавши сурядні сполучники, а речення з неоднорідними частинами – на складнопідрядні, додавши підрядні сполучники чи сполучні слова.

П.С. Дудик і Л.В. Прокопчук послуговуються термінами «складні безсполучникові речення з однофункціональними предикативними частинами» і «складні безсполучникові речення з різнофункціональними предикативними частинами». «Однофункціональність предикативних частин безсполучникових складних речень визначає їхню синтаксичну однорідність, рівноцінність, семантичну скоординованість. Вони практично співвідносні з частинами складносурядних речень і можуть виражати перелічувальні або зіставно-протиставні відношення, що зумовлює їхню структуру. Речення з перелічувальними відношеннями належать до речень відкритої структури, а зіставно-протиставні мають закриту структуру» [4, С. 299]. У свою чергу, різнофункціональні предикативні частини «семантично неоднорідні, залежать одна від одної, співвідносні з частинами деяких різновидів складнопідрядних речень. Такі речення мають закриту структуру, бо у своєму типовому вияві формуються лише з двох предикативних частин» [4, С. 301].

На думку К.Ф. Шульжука, речення з *однорідними* частинами містять часові (темпоральні) і зіставно-протиставні семантико-синтаксичні відношення. Реченнями з *часовими* відношеннями науковці називають речення *перелічувальної* семантики, а також їх розглядають як синоніми складносурядних речень, безсполучникові складносурядні речення. Предикативні частини таких речень не залежні одні від одного, семантично рівноправні. У них виражається одночасність дій, явищ або їх послідовність.



Як засвідчили наші спостереження, в художньому мовленні складні безсполучникові речення з перелічувальними відношеннями широко представлені. Виявлено чисельну групу речень, які вказують на одночасність дій, явищ, як наприклад: *«Травень завершувався зеленню й теплом, свіже повітря лежало на дахах і стояло в подвір'ях»* [7, С. 70]. Зазначимо, що присудки в таких реченнях, як правило, мають однакову граматичну форму. Також виокремлено частотну групу речення, що вказують на послідовність дій, явищ, наприклад: *«Але пролетіло завтра, промайнуло післязавтра, минув тиждень»* [8, С. 36]. Особливістю речень із часовою послідовністю є те, що предикативні частини тут міняти місцями не можна, оскільки послідовно відбуваються дії, події, про які повідомляє мовець.

У складних безсполучникових реченнях із *зіставно-протиставними* відношеннями виражаються відношення зіставлення і протиставлення. «У реченнях зі значенням зіставлення виражаються співвідношення двох схожих чи неоднакових явищ, що не суперечать одне одному, не перебувають у значеннєвому контрасті» [1, С. 348]. Тут простежується структурний паралелізм компонентів конструкцій: *Бджоли раді цвіту, люди раді літу* (Нар.тв.). Такі речення нерідко вживають письменники у своїх художніх текстах, наприклад: *«У батьківському домі не трималися заздрощі та злослів'я, ніхто не підвищував голосу, не принижував іншого»* [8, С. 120]; *«Сміх буде, плач буде Перламутровий...»* [9, С. 27].

У реченнях зі значенням протиставлення називаються протилежні за значенням явища, наприклад: *«Думав, доля зустрінеться – Спіткалося горе»* (Т. Шевченко).

У результаті наших спостережень виявлено, що складним безсполучниковим реченням із зіставно-протиставними відношеннями властива яскраво виражена експресія, емоційність.



MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

Svazek XLIX mezinárodní kolektivní monografie

К.Ф. Шульжук зазначає, що речення з *неоднорідними* частинами презентують умовні, причиново-наслідкові, допустові, часові, цільові та пояснювальні відношення. П.С. Дудик і Л.В. Прокопчук, зважаючи на змістові відношення, безсполучникові речення з *різнофункціональними* частинами поділяють на 8 груп. Це речення, які виражають такі семантико-синтаксичні відношення: з'ясувальньо-об'єктні, часові, умовні, причинові, допустові, порівняльні, пояснювальні, наслідкові.

У реченнях, які виражають *з'ясувальньо-об'єктні* відношення, перша частина містить недостатньо інформативні слова, які потрібно уточнити, доповнити, конкретизувати. Наведемо приклади: «*Я ж казав: хлопчик – із феноменальною пам'яттю*» [10, С. 7]; «*Пам'ятай: ти створена для сміху і обіймів*» [11, С. 12]; «*Тоді я знала: виходу нема*» [11, С. 21]; «*Тому кажу: тримайся від мене подалі*» [8, С. 167]; «*...і тоді відкрилося мені: // Траур неба*» [13, С. 91]; «*І уяви собі – вороненя відгукнулося*» [10, С. 44]; «*Я сказав їй: ти весна*» [9, С. 36]. Складні безсполучникові речення зі з'ясувальньо-об'єктними відношеннями широко представлені в художньому мовленні. Письменники вживають їх із зображальною, уточнювальною метою.

У сучасній лінгвістиці простежуємо різні погляди науковців на речення з *умовним* значенням. Так, виділяють «реальні та ірреальні безсполучникові речення зі значенням умови» (Б. Кулик); «безсполучникові комунікати зі значенням потенційної та ірреальної умови» (І. Слинько, Н. Гуйванюк, М. Кобилянська). Реченням зі значенням потенційної умови «властиві двобічні відношення між частинами, оскільки їхні головні члени (присудки) завжди взаємопов'язані, часто виражаються формами майбутнього часу дієслів: *Заробиш трохи грошей – корівчину купимо* (Я. Гримайло)» [1, С. 349]. Наведемо ще приклад: «*Ніхто не побачить – ніхто не осудить. Хіба лиш позаздрять*» [11, С. 23]. У реченнях ірреальної умови головні члени



(присудки) вжиті в умовному способі. Такі речення можна легко переробити на складнопідрядні речення з підрядними умови, додавши до першої частини сполучники *якщо, коли*.

У реченнях із *причиновими* відношеннями у другій частині виражається причина певних дій, подій, названих у першій частині, наприклад: «*З першого жовтня рівно на два місяці Уріж мав поринути в темінь: приїхали електрики міняти дерев'яні стовпи на бетонові*» [12, С. 62]; «*Разом усі до роботи: сплять непочаті стети*» [9, С. 54].

У реченнях із *наслідковими* відношеннями друга частина містить наслідок перебігу дії, яка названа у першій частині, наприклад: «*Одне слово, відбувся масовий виїзд сімей, тож довелося об'єднати дві школи в одну*» [10, С. 9]. К.Ф. Шульжук об'єднує ці два різновиди речень і виділяє речення з *причиново-наслідковими* відношеннями.

У реченнях із *часовими* відношеннями виражається час дії, стану, процесу, як правило, в першій частині, а самі дії, процеси названо в другій частині, наприклад: «*Ось і скінчився сезон поклоніння – змовкали оркестрів звуки*» [13, С. 110]; «*Справжня література тільки-тільки починається, головне її завдання – дослідження людини, її стану*» [8, С.135]; «*На схід сонця квітнуть рожі: // Будуть дні погожі*» [9, С. 49].

У цих реченнях виражається одночасність дій, подій, якщо присудки в обох частинах виражені дієсловами недоконаного виду, наприклад: «*Гаї шумлять – я слухаю*» [9, С. 22].

У реченнях із *допустовими* відношеннями в першій частині називається умова, всупереч якій відбувається те, про що сказано в другій частині. Наведемо приклади: «*Пальці перебирають щоденні перла: // Я цього року двічі не вмерла*» [13, С. 96]; «*Вираз обличчя Луїзи не змінився, він міг означати що завгодно, навіть стримане зацікавлення*» [8, С.123]. Такі



речення легко можна переробити на складнопідрядні речення з підрядними допущу, додавши сполучники і поставивши запитання *не зважаючи на що? всупереч чому?* Як правило, речення цього різновиду функціонують у розмовному та художньому мовленні.

У реченнях із *цільовим* значенням зазначено мету певної дії чи процесу, наприклад: *«Прости мені оцю відвагу – // не мати смутку ув очах»* [13, С. 133]. Такі речення рідше вживають мовці.

У реченнях з *пояснювальними* відношеннями друга частина розкриває зміст першої, пояснює всю першу частину або ж один член, наприклад: *«І вона полегшено зітхнула: він дасть гроші»* [8, С. 39]; *«Але з вікна відкривався фантастичний краєвид: до самого горизонту – дахи, дахи...»* [8, С. 40]; *«Шепчуть вітру квітки: гей, в танок!»* [9, С. 26].

К.Ф. Шульжук окремо виділяє речення з *пояснювально-приєднувальними* відношеннями; «вони не співвідносні з сполучниковими реченнями, напр.: *Вправо глянеш – там димлять заводи* (П. Тичина)» [1, С. 353].

Непоширені в мовленні речення з *порівняльними* відношеннями на зразок: *Погляне – холодною водою обіллє»* (Марко Вовчок) [1, С. 353].

Крім складних безсполучникових елементарних речень, у мові існують складні безсполучникові *багатокомпонентні* речення, котрі містять три і більше предикативних одиниць, які між собою перебувають у відношеннях однорідності або неоднорідності. Залежно від цих відношень виділяють три види цих конструкцій: а) речення з однорідною безсполучниковістю; б) речення з неоднорідною безсполучниковістю; в) речення з однорідною і неоднорідною безсполучниковістю.

У реченнях з однорідною безсполучниковістю виражається одночасність, часова послідовність дій та явищ, наприклад: *«Пливе етер, струмує вітер, // джерела б'ють нових поем, // встають сузір'я в формі літер // з*



навколо сяючим огнем» [9, С. 60]. Речення цього типу широко представлені в мовленні, а речення з неоднорідною безсполучниковістю рідко вживані. Наведемо приклад: *«А захочуть винести (меблі), все одно не зможуть – їх там просто нема»* [7, С. 61].

Нерідко в мові функціонують складні безсполучникові багатокomпонентні речення з однорідною і неоднорідною безсполучниковістю, наприклад: *«Блакить мою душу обвіяла, // Душа моя сонця намріяла, // Душа причастилася крутості трав – // Добридень я світу сказав!»*; *«Я сказав тобі лиш слово – // Вколо ж шум який піднявся: // В небі сонце задзвеніло, // Гай далекий засміявся»* [9, С. 17].

Як зазначає К.Ф. Шульжук, «поширеними є структури з визначальною неоднорідністю частин, причому ведучими є пояснювальні відношення між частинами» [Шульжук С. 353]. Такі конструкції знаходимо в художній мові, наприклад: *«Та відкрилася формула смерти: // Вмерти дочасно – ніхто не годен»* [11, С. 89].

Висновки. У сучасному мовознавстві сформувалися різні погляди на лінгвістичний статус складних безсполучникових конструкцій та їх класифікації. Утрадиційнився статус «складні безсполучникові речення» та їх поділ на речення з однорідними (однотипними) та різнорідними (різнотипними) предикативними частинами. Складні безсполучникові речення активно вживають у художньому мовленні, де вони виконують зображальну, уточнювальну роль, виступають засобом експресії, емоційності.

Список використаних джерел:

1. Шульжук К.Ф. Синтаксис української мови: підручник. Київ: ВЦ «Академія», 2004. 408 с.
2. Бевзенко С.П., Литвин Л.П., Семеренко Г.В. Сучасна українська мова. Синтаксис: навч. посібник. Київ: Вища школа, 2005. 270 с.



MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

Svazek XLIX mezinárodní kolektivní monografie

3. Вихованець І.Р Граматика української мови. Синтаксис. Київ: Либідь, 1993. 365 с.
4. Дудик П.С., Прокопчук Л.В. Синтаксис української мови: підручник. Київ: ВЦ «Академія», 2010. 384 с.
5. Слинько І.І., Гуйванюк Н.В., Кобилянська М.Ф. Синтаксис української мови: Проблемні питання: навч. посібник. Київ: Вища школа, 1994. 670 с.
6. Дорошенко С.І. Складні безсполучникові конструкції в сучасній українській мові. Харків: Вища школа, 1980. 150 с.
7. Жадан С. Месопотамія: збірка оповідань і віршів. Харків: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2015. 368 с.
8. Вдовиченко Г. Пів'яблука. Роман. Київ: Нора-Друк, 2008. 240 с.
9. Тичина П. Цвіт в моєму серці: Вірші та поеми. Київ: «Веселка», 1986. 142 с.
10. Любко Дереш. Намір! Роман. Київ: ПП Дуліби, 2006. 296 с.
11. Матіос М. Життя коротке. Книга прози. Львів: Кальварія, 2001. 236 с.
12. Пагутяк Г. Захід сонця в Урожі: Романи, повісті, оповідання та новели. 2-ге вид., переробл. і доп. Львів: ЛА «Піраміда», 2007. 368 с.
13. Матіос М. Жіночий аркан у саду нетерпіння. Львів: ЛА «Піраміда», 2007. 308 с.

Vydavatel:

Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o.
se sídlem V Lázních 688, Jesenice 252 42
IČO 03562671 Česká republika

MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

Svazek XLIX mezinárodní kolektivní monografie

Podepsáno k tisku 11. Listopad 2024
Formát 60x90/8. Ofsetový papír a tisk
Headset Times New Roman.
Mysl. tisk. oblouk. 8.2. Náklad 100 kopií.
Náměste